

Politieke Markt

Vergadering van 14 april 2026
Beleid en Uitvoering - Team Samenleving

Visie Toezicht en Handhaving Participatiewet

Overlegd met

USD, kwaliteit, Samenleving

Portefeuillehouder

Trijn Jongman

Samenvatting

De nieuwe visie geeft richting aan de manier waarop toezicht en handhaving bijdragen aan een sociaal domein waarin inwoners worden ondersteund op een manier die past bij hun mogelijkheden en omstandigheden. De visie gaat uit van preventie, communicatie en vertrouwen, waarbij inwoners worden gestimuleerd om zelf actief bij te dragen aan hun traject. Zij sluit hiermee aan bij onze huidige werkwijze en bij de nieuwe Participatiewet in Balans. We vragen de gemeenteraad akkoord te gaan met deze visie en opdracht te geven aan het college om nieuwe beleidsregels te gaan opstellen voor Toezicht en Handhaving Participatiewet.

Beschrijving

Inleiding

Het huidige beleidskader voor toezicht en handhaving binnen de Participatiewet is vastgelegd in het Beleidsplan Hoogwaardig Handhaven uit 2016. Sindsdien hebben zowel landelijke ontwikkelingen als onze lokale uitvoeringspraktijk een duidelijke verandering doorgemaakt.

De gemeente Steenwijkerland werkt integraal en mensgericht, met aandacht voor positieve gezondheid, eigen regie, maatwerk en de omgekeerde toets. Toezicht en handhaving maken onderdeel uit van een bredere aanpak waarin inwoners worden ondersteund om – naar vermogen – mee te doen in de samenleving.

De voorliggende Visie Toezicht en Handhaving Participatiewet sluit bovendien aan bij de invoering van de Participatiewet in Balans in 2026, waarin vertrouwen, vereenvoudiging van regels en de menselijke maat centraal staan. Onze Adviesraad Sociaal Domein heeft begin februari 2026 positief op deze visie gereageerd.

Gewenst resultaat

Er zijn in januari 2027 geactualiseerde beleidsregels Toezicht en Handhaving beschikbaar die zowel aansluiten bij de Participatiewet in Balans als de mensgerichte en integrale werkwijze formaliseren die onze gemeente in de praktijk al hanteert.

Argumenten

1.1 De voorliggende visie bouwt voort op bestaand beleid en de huidige uitvoeringspraktijk

De visie legt geen nieuwe koerswijzigingen voor aan de raad, maar verankert de mensgerichte en

integrale werkwijze die in onze gemeente al wordt toegepast en sluit aan bij de landelijke kaders van de Participatiewet in Balans. Het is daarom logisch en zorgvuldig dat de raad deze visie vaststelt, zodat we kunnen voortbouwen op een helder en gedragen beleidskader.

1.2 De visie geeft een helder en actueel kader voor toezicht en handhaving

De huidige visie op toezicht en handhaving is verouderd en sluit niet meer aan bij de mensgerichte en integrale manier van werken die in onze gemeente al de norm is. Vaststelling van de nieuwe visie zorgt ervoor dat deze werkwijze formeel wordt geborgd.

1.3 Dit voorstel sluit volledig aan bij de uitgangspunten en het tijdpad van de Participatiewet in Balans

De nieuwe landelijke kaders leggen sterker de nadruk op eenvoud, vertrouwen, preventie en menselijke maat, en treden gefaseerd in werking waarbij een belangrijk deel van de wijzigingen per 1 januari 2027 van kracht wordt. Gemeenten moeten in 2026 al beleidsregels en werkinstructies aanpassen om de uitvoering hierop voor te bereiden. Door de visie nu vast te stellen ontstaat er voldoende tijd om de beleidsregels in 2026 te vernieuwen, zodat de gemeente goed is voorbereid op de landelijke invoering en de uitvoering zonder onderbreking kan doorlopen.

1.4 De visie maakt duidelijk hoe toezicht en handhaving bijdragen aan het beschermen van voorzieningen

Door in te zetten op preventie, tijdig signaleren en proportioneel ingrijpen, draagt de visie ertoe bij dat voorzieningen beschikbaar blijven voor inwoners die deze echt nodig hebben. Dit ondersteunt de bedoeling van de Participatiewet als vangnet.

2.1 Actualisatie van de beleidsregels is noodzakelijk om de visie daadwerkelijk te kunnen uitvoeren en aan te sluiten op onze praktijk

Het vaststellen van de visie is een eerste stap; voor daadwerkelijke effectiviteit moet de visie worden vertaald in concrete beleidsregels. Met dit beslispunt krijgt het college het mandaat om deze vertaalslag te maken. Onze consultants werken al volgens een mensgerichte en integrale aanpak, maar de bestaande beleidsregels uit 2016 bieden hiervoor nog geen passend kader. De actualisatie zorgt voor duidelijkheid en professionele zekerheid voor de uitvoering.

2.2 Nieuwe beleidsregels versterken voorspelbaarheid en duidelijkheid voor inwoners

Heldere, actuele regels zorgen ervoor dat inwoners weten wat zij mogen verwachten en wat er van hen wordt gevraagd. Dit draagt bij aan vertrouwen en transparantie in de uitvoering van de Participatiewet.

2.3 Het voorgestelde proces biedt ruimte voor zorgvuldige advisering en besluitvorming

Door de beleidsregels in de tweede helft van 2026 voor te leggen aan zowel de Adviesraad Sociaal Domein als de gemeenteraad, wordt geborgd dat er een zorgvuldig participatie- en besluitvormingsproces plaatsvindt.

Kanttekeningen en risico's

1.1 De verdere concretisering vindt plaats bij het uitwerken van de beleidsregels

De visie geeft het richtinggevende kader voor toezicht en handhaving. De specifieke uitwerking voor de praktijk – zoals keuzes over procesinrichting, werkinstructies en interventies – volgt in 2026 bij het vernieuwen van de beleidsregels. De raad en de Adviesraad Sociaal Domein worden in die fase betrokken bij de inhoudelijke keuzes, zodat de concretisering zorgvuldig en breed gedragen tot stand komt.

Duurzaamheid en social return

Dit voorstel draagt bij aan de duurzame inzet van voorzieningen binnen het sociaal domein. Door duidelijke en actuele beleidsregels voor toezicht en handhaving vast te stellen, wordt misbruik voorkomen en blijven ondersteuning en middelen beschikbaar voor inwoners die deze het meest nodig hebben. Dit versterkt de continuïteit en zorgvuldige inzet van publieke middelen op de lange termijn.

Financiële toelichting

Niet van toepassing.

Communicatie en participatie

De Uitvoering Sociaal Domein en adviseurs Kwaliteit zijn betrokken bij de totstandkoming van de visie. De Adviesraad Sociaal Domein heeft in februari 2026 positief gereageerd op de visie. Bij het uitwerken van de nieuwe beleidsregels in 2026 worden USD, kwaliteit en de Adviesraad opnieuw betrokken om te zorgen voor een zorgvuldig en breed gedragen concretisering.

Na vaststelling van de nieuwe beleidsregels zal intern worden gecommuniceerd over eventuele wijzigingen in werkprocessen en werkinstructies. Daarnaast wordt in begrijpelijke taal informatie beschikbaar gesteld voor inwoners. De communicatie sluit aan op de reguliere gemeentelijke kanalen.

Uitvoering en planning

Na vaststelling van de visie:

- 2026, tweede helft: uitwerken van de nieuwe beleidsregels Toezicht en Handhaving; advies voorleggen aan de Adviesraad Sociaal Domein; aansluitend ter besluitvorming aanbieden aan de gemeenteraad.
- 1 januari 2027: in werking treden nieuwe beleidsregels.

Is het besluit openbaar?

Ja

Besluit

Het college legt het volgende voor aan de gemeenteraad:

1. De Visie Toezicht en Handhaving Participatiewet vast te stellen.
2. Het college opdracht te geven om de beleidsregels Toezicht en Handhaving te vernieuwen.